

درباره یکی از محله‌های قدیمی منطقه ۴ بیشتر بدانید

رده، محله‌ای با قلعه ۲۵۰ ساله

۴

مکان نما

شیماسیدی اگرچه محله رده، قدمتی بیش از ۲۵۰ سال دارد. تا همین ۳۵ سال پیش جزو زمین‌های پیرامونی مشهد حساب می‌شد و با توسعه شهر در سال ۱۳۶۶ به بافت شهری پیوست. در کتاب «جغرافیای تاریخی شهر مشهد» نوشته مهدی سیدی درباره این محله آمده است: «قلعه قدیمی رده دارای حدود هشتاد خانوار و شامل سه ده به نام‌های قلعه نو، قلعه گنابادی‌ها و قلعه کهنه بوده است». این مزرعه ظاهرآ همان است که در سال ۱۱۸۸ قمری توسط ابو محمد استرآبادی وقف شده است. بنا بر این قدمت آن دست‌کم به سده دوازدهم هجری می‌رسد. این محله اکنون در سمت راست بولوار شمالی طبرسی و ضلع شمال شرقی میدان فجر و بزرگراه شهید بابانظر قرار گرفته است.

● قلعه ارباب رعیتی با ۱۵ خانوار

به گفته اهالی محله رده، در گذشته زندگی ارباب و رعیتی در این مزرعه جریان داشته است. حاج غلامحسین بلندری از آخرین اربابان محله رده بوده است که اکنون قدیمی‌های محله از او به نیکی یاد می‌کنند. حدود پانزده خانوار در قلعه کهنه محله رده زندگی می‌کردند.

این قلعه که در کنار مسجد ولی عصر^(ع) کنونی در میثم شمالی ۴ قرار دارد، در چوبی بزرگی داشته است. دورتادور قلعه‌های اربابی اتاق‌هایی مخصوص رعیت بوده، با گودالی بزرگ وسط محوطه که برای نگهداری احشام ارباب و به ندرت بز و گوسفند رعیت استفاده می‌شده است.

در محل قلعه خرد و اکنون دبستان شهید کلاهدوز بنا شده است. قلعه گنابادی‌ها هم کمی بالاتر از مسجد ولی عصر^(ع) قرار داشت. در بیشتر زمین‌های مزرعه رده، گندم و جو و به ندرت صیفی‌جات و هندوانه و طالبی کشت می‌شد.

آن‌طور که قدیمی‌های محله می‌گویند، قلعه رده، مدرسه‌ای داشته که دو اتاق کاهگلی با سقف چوبی برای درس و اتاقی نیز برای معلم‌ها داشته است که از سپاه دانش برای درس دادن به این‌جایی آمدند. پیش از انقلاب اسلامی سیلی

می‌آید و کل مدرسه و بناهای اربابی را تخریب می‌کند. بعد از آن حاج غلامحسین قسمتی را که انبار و محل نگهداری احشام بوده است، به آموزش و پرورش واگذار می‌کند تا مدرسه بزرگ‌تری با تعداد کلاس بیشتر در آنجا بنا شود.

● حمام راسیل برد

حمام «توانگر» یا «رخشا» روزگاری به خزینه معروف بوده و متعلق به «میرزا» نامی بوده است. اکنون آثار اندکی از این حمام در ابتدای ورود به میثم شمالی سمت راست، پلاک ۱۱ دیده می‌شود. صبح تا غروب زن و بچه‌ها و شب‌ها تا طلوع آفتاب، مردان از آن استفاده می‌کردند. سالی که سیل آمد، بخشی از قلعه‌ها از جمله قلعه نو و مدرسه و حمام را آب برد. همان سال، دولت در قسمتی که قلعه نو بود، به تعداد خانه‌های تخریبی، خانه ساخت. برای حمام و مدرسه خراب شده هم ساختمانی بنا کرد. حمامی که بعدها رخشا نام گرفت و تا چند سال قبل هم فعال بود.

محله رده اکنون در میان مردم به میثم شمالی نیز معروف است.

● جمعیت در رده جوانی

محله رده ۱۲۹ هکتار وسعت دارد و از آنجایی که بافتی روستایی داشته، اکنون حدود ۱۲۵ هکتار از این محله بافت فرسوده است. طبق سرشماری سال ۱۳۹۵ از ۳۹ هزار و ۲۹۸ نفر جمعیتی که در این محله زندگی می‌کنند، ۳۸ هزار و ۵۱۸ نفرشان یعنی ۹۸ درصد، در بافت فرسوده ساکن هستند. در محله‌های مجاور محله رده، بخش زیادی از زمین‌ها، کاربری باغ و کشاورزی دارند، اما در این محله، کاربری مسکونی غالب است و اراضی کشاورزی درصد کمی از زمین‌ها را تشکیل می‌دهد. مغازه‌های تجاری هشت درصد مساحت محله رده را به خود اختصاص می‌دهند.

فراوانی تعداد خانه‌های مسکونی که بیشترشان نیز ریزدانه و یک تا سه طبقه هستند، باعث شده است این محله از نظر وسعت در رتبه نود و چهارم مشهد و از لحاظ جمعیت در رتبه نهم مشهد قرار بگیرد. جوانان بیست و پنج تا سی و پنج ساله بیشترین گروه سنی این محله پرجمعیت را تشکیل می‌دهند و بعد از آن کودکان تا چهار سال قرار می‌گیرند که نشان دهنده جوانی و زیاد بودن نرخ باروری در محله رده است.

● دسترسی

محله رده از جهت غرب در بولوار طبرسی شمالی به ایستگاه‌های ولایت و فجر خط ۲ قطار شهری دسترسی دارد. همچنین دسترسی به بزرگراه شهید بابانظر، بولوار طبرسی شمالی و پنجتن از جمله ویژگی‌های آن محسوب می‌شود. پراکندگی خطوط اتوبوس در محله رده مطلوب است و به طور میانگین از هر نقطه محله تا ایستگاه اتوبوس ۱۱۵ متر راه است.

● امکانات فرهنگی و رفاهی

- مسجد ولی عصر^(ع) قدمتی بیش از ۱۰۰ سال دارد و از پاتوق‌های مذهبی و فرهنگی محله رده است.
- در این محله ایستگاه آتش‌نشانی و کلانتری وجود ندارد.
- کتابخانه امیرحسین فردی از ظرفیت‌های فرهنگی و اجتماعی این محله است.
- مجموعه فرهنگی بیت‌العباس^(ع) به عنوان یکی از پویاترین مجموعه‌های فرهنگی، نقش مهمی در برگزاری مراسم مذهبی و فرهنگی و حتی کارآفرینی ساکنان این محدوده دارد.
- گرچه محله رده دو بوستان محلی دارد، به دلیل زیاد بودن جمعیت این محله، سرانه فضای سبز آن چندان مطلوب نیست.
- باغ انصاری (باغ سرهنگ) از عناصر شناخته شده محله رده است که پس از گذشت سال‌ها هنوز به کشت سبزیجات در آن پرداخته می‌شود. بخشی از این باغ به پارک افاقا تبدیل شده است.
- خیابان شهید حسینی محراب، بورس تولید کیف است و بسیاری از زائران این خیابان را برای خرید کیف انتخاب می‌کنند.
- خیابان میثم شمالی از جمله راسته‌های تجاری محله رده است.
- مغازه‌های تجاری برای رفع نیازهای روزمره اهالی به اندازه کافی در محله رده وجود دارند.
- محله رده پنج دبستان، سه درمانگاه عمومی و پانزده مسجد دارد.

● حدود جغرافیایی

محله رده یا میثم شمالی در محدوده شرقی شهر مشهد قرار دارد. این محله از شمال به بولوار طبرسی شمالی، از شرق به خیابان‌های خداشناس و التیمور، از جنوب به خیابان پنجتن و از غرب به بزرگراه شهید بابانظر محدود شده و با محله‌های طبرسی شمالی، عباس‌آباد، فجر، و حید، شهید قربانی و پنجتن مجاور است.

